

Zajedno u Kristu

Vladimir Dugalić, urednik

Pastoralni pohod Svetoga Oca Benedikta XVI. Hrvatskoj, 4. i 5. lipnja ove godine, označen geslom »Zajedno u Kristu«, a povodom proslave Prvoga nacionalnog dana hrvatskih katoličkih obitelji, bio je uistinu veličanstven događaj. Bio je to četvrti pohod Petrovog nasljednika u posljednjih sedamnaest godina, što je, s jedne strane, velika čast za naš narod, ali, s druge, jasna poruka da se od nas puno očekuje u europskoj zajednici naroda kao i iskaz nade da ćemo opravdati ukazano povjerenje. Naime, kako je već u svom pozdravnom govoru papa Benedikt XVI. istaknuo, došao je među nas s velikom radošću, »kao hodočasnik u ime Isusa Krista« te da srdačno pozdravlja »ljubljenju hrvatsku zemlju i, kao nasljednik apostola Petra, velikim zagrljajem grli sve njezine stanovnike«. Bio je to, kako je i sâm istaknuo u svom osvrtnu na pastoralni pohod, događaj »bogat susretima i nadasve snažnim duhom vjere, jer su Hrvati narod duboke katoličke vjere.« Vjerujem da nas ove riječi neće samo emotivno zanijeti nego da ćemo zastati u tišini i dobro proučiti poruke koje nam je Sveti Otac uputio i na tom tragu graditi svoju budućnost.

Bogati i sadržajni susreti

Ne ulazeći u analizu svih poruka koje nam je papa Benedikt XVI. uputio, dovoljno je istaknuti kako je središnja poruka bila upućena našim obiteljima. U svom osvrtnu na pastoralni pohod Sveti Otac je istaknuo kako mu je »bilo veoma važno učvrstiti u vjeri prije svega obitelji, koje je Drugi vatikanski koncil nazvao 'kućnom Crkvom' (usp. *Lumen gentium*, 11)... U današnjoj Europi, narodi čvrste kršćanske tradicije imaju posebnu odgovornost u obrani i promicanju vrijednosti obitelji utemeljenoj na ženidbi, koja bez sumnje ima presudnu ulogu kako na odgojnom, tako i na društvenom polju. Ta je poruka imala daleko osobitu važnost za Hrvatsku, bogatu duhovnom, etičkom i kulturnom baštinom, koja se priprema ući u Europsku uniju.« Osim toga, nedvosmisleno je istaknuo kako vjeruje našoj mladeži, budući da je kod novog hrvatskog naraštaja primijetio, što, na žalost, sami često ne vidimo, »snagu njegove mlade vjere, nošene velikim poletom prema životu i njegovu smislu, prema dobru, prema slobodi, to jest prema Bogu. Bilo je lijepo i dirljivo čuti te mlade kako pjevaju s radošću i zanosom, a zatim, u trenutku osluškivanja i molitve, vidjeti ih sabrane u dubokoj tišini!«

Drugi događaj koji je papu Benedikta XVI. dojmio bio je, kako sam kaže, svojevrsni događaj »Posljednje večere« - slavlje Večernje u katedrali s biskupima, svećenicima, redovnicima i mladima u formaciji u bogoslovijama, sjemeništima i novicijatima. »Taj molitveni događaj, obogaćen prisutnošću mnogobrojne braće i sestara koji su posvetili svoj život Gospodinu, bio je

za mene velika utjeha, i molim da hrvatske obitelji budu uvijek plodno tlo za rađanje brojnih i svetih poziva u službi Božjega kraljevstva.« Veoma je značajan bio i susret s predstavnicima civilnog društva, svijeta politike, znanosti, kulture i gospodarstva s diplomatskim zborom i vjerskim vođama u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu. Kako sâm Papa ističe, u tom ozračju »imao sam radosnu prigodu iskazati poštovanje velikoj kulturnoj tradiciji Hrvatske, koja je neraskidivo povezana s njezinom poviješću vjere i žive prisutnosti Crkve, koja je tijekom stoljeća pokretala mnoge institucije i prije svega odgojila glasovite tražitelje istine i općeg dobra.« U tom smislu, papa Benedikt XVI. je ukazao kako nam je još jednom »postao bjelodan najdublji poziv Europe – čuvati i obnavljati humanizam koji ima kršćanske korijene i koji se može nazvati 'katoličkim', to jest univerzalnim i cjelovitim... Promatratu Europu s gledišta jedne nacije drevne i čvrste kršćanske tradicije, koja je sastavni dio europske civilizacije, dok se priprema ući u Europsku uniju, omogućilo je iznova osjetiti urgentnost izazova pred kojim stoje narodi ovoga kontinenta, a taj je izazov ne bojati se Boga, Boga Isusa Krista, koji je ljubav i istina, i koji ne oduzima ništa slobodi, već je vraća samoj njoj i daje joj obzor pouzdane nade.«

Možemo stoga istaknuti barem tri poruke, ali i zadatke, koje je pred nas stavio papa Benedikt XVI. Kao prvo, neka ovaj događaj bude prigoda za ponovno isticanje vrijednosti obiteljskog života i općega dobra, učvršćivanje jedinstva, oživljavanje nade i zajedništvo s Bogom, koji je temelj bratskog suživota i društvene solidarnosti. S druge strane, neka nam bude poticaj za duhovnu obnovu društva jer, kako je Sveti Otac istaknuo, izazovi suvremene kulture, »prožete društvenim raslojavanjem i nestabilnošću, te obilježene individualizmom koji pogoduje shvaćanju života bez obveza, u neprestanom traženju 'prostora privatnosti', zahtijevaju uvjerenost svjedočanstvo i smiono zauzimanje u promicanju temeljnih moralnih vrijednosti, ukorijenjenih u društvenom životu i identitetu Staroga kontinenta«. Na kraju, posjet pape Benedikta XVI. srušio je sve predrasude o Europskoj uniji i jasno odbacio euroskepticizam. Naime, o dvadesetoj obljetnici proglašenja neovisnosti i uoči punopravnog pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, kako nam je Papa poručio, davna i nedavna prošlost naše zemlje »potiče na promišljanje sve europske narode pomažući, kako svakom pojedinom, tako i čitavoj zajednici, da očuva i obnovi neprocjenjivu zajedničku baštinu ljudskih i kršćanskih vrijednosti. Neka tako ova draga nacija, snagom svoje bogate tradicije, pridonesu da Europska unija cjelovito vrjednuje to duhovno i kulturno blago.«

Pitanje ozakonjenja pobačaja

Na tragu Papinih poruka treba promatrati i opravdani zahtjev da se preispita sadašnji zakon o prekidu trudnoće iz 1978. godine. Već je bl. papa Ivan Pavao II., u enciklici *Evangelium vitae* (1995.), jasno ukazao kako je zahtjev za pravno ozakonjenje pobačaja direk-

tan napad na ljudski život. On, naime, jasno ukazuje kako je to neopravdan zahtjev upućen državama, kao da bi to bilo pravo koje država, barem u nekim uvjetima, mora priznati građanima i omogućiti im sigurnu i besplatnu asistenciju liječnika i zdravstvenih djelatnika. U pozadini ovakvih zahtjeva, ističe papa Ivan Pavao II., nalazi se, prije svega, nepoštivanje temeljnog, ustavnog prava na život kao i reduciranje ljudskog života na »relativno dobro«, prema proporcionalnoj ili logici čistog računa, koje se mora uspoređivati ili odmjeravati s drugim dobrima.

Uvažavajući svu složenost ovog problema, osobito problem protupravnog i ilegalnog pobačaja, kao i svu pluralnost društva, enciklika *Evangelium vitae* jasno ističe kako je neprihvatljiv stav prema kojem se misli da civilni zakon »ne može zahtijevati da svi građani žive prema uzvišenijem stupnju moralnosti od onoga koji oni sami priznaju i s kojim se slažu. Zato bi zakon uvijek morao izražavati mišljenje i volju većine građana i njima priznati, barem u određenim krajnjim slučajevima, i pravo na pobačaj i eutanaziju« (br. 68.). Drugim riječima, danas se uvriježilo mišljenje »prema kojemu bi se pravni red jednog društva morao ograničiti na to da zabilježi i prihvati uvjerenje većine i, prema tome, morao bi se konstituirati samo na onome što sama većina priznaje i živi kao moralno« (br. 69.).

U osvrtu na ovakve stavove, Papa uočava kako se ovdje zapravo primjećuju dvije tendencije, na izgled sasvim suprotne. S jedne strane, zahtijeva se za pojedine osobe najšira moralna autonomija izbora i od države se traži da ne usvaja i ne nameće nikakav etički pogled, nego da se ograniči na jamčenje najšire moguće slobode svakoga, s jedinom vanjskom granicom da pri tome ne povrijeđuje prostor autonomije na koji drugi građani imaju pravo. S druge strane, »misli se da u obnašanju javnih i stručnih službi, poštivanje slobode izbora drugoga nalaže svakome da ne vodi brigu o vlastitom uvjerenju kako bi se stavio u službu svakoga zahtjeva građana, što ga zakoni priznaju i određuju, prihvaćajući kao jedini moralni kriterij za vršenje vlastitih dužnosti kako je određeno tim istim zakonima« (br. 69.). Upravo na ovakve stavove, koji vode u etički relativizam i gdje se osobna odgovornost prenosi na civilni zakon odricanjem od vlastite moralne savjesti, upozorio je papa Benedikt XVI. u govoru koji je održao u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, pozivajući se na »humanizam koji stavlja u središte čovjekovu savjest, njegovu otvorenost vrhunaravnom i istodobno njegovu povijesnu stvarnost, koja je kadra nadahnuti raznolike političke projekte koji imaju za zajednički cilj izgrađivati sadržajnu demokraciju, utemeljenu na etičkim vrijednostima ukorijenjenim u samoj ljudskoj naravi.« Na tom tragu već je bl. papa Ivan Pavao II. jasno ukazao kako se demokracija bez načela lako pretvara u skriveni ili otvoreni totalitarizam.

Kao opravdanje ozakonjenju pobačaja, osim pozivanja »na pravo izbora svake žene«, često se navodi i kako bi zabrana dovela do povećanja ilegalnih poba-

čaja i time do ugrožavanja zdravlja žena. Međutim, pri tome se zaboravlja kako je zadaća države da se brine za obranu i zaštitu zajedničkih dobara. Stoga, vrijednost demokracije stoji ili pada s vrednotama koje ona utjelovljuje i promiče: dostojanstvo svake ljudske osobe, poštivanje njezinih nedodirljivih i neotuđivih prava kao i izdizanje općeg dobra kao cilja i kriterija ravnjanja političkog života. U tom smislu, zakoni se ne mogu temeljiti na mišljenju i promjenjivoj volji većine, nego samo na objektivnom moralnom zakonu koji je, »kao 'naravni zakon' upisan u srce čovjeka.« Potrebno je stoga dobro promisliti osnovne elemente odnosa između civilnog i moralnog zakona. »Sigurno, zadaća je civilnog zakona različita i ograničenijeg opsega u odnosu na moralni zakon. Ipak u nijednom području života civilni zakon ne može zamijeniti savjest, niti diktirati propise o onom što izlazi iz njegove nadležnosti, a ona se sastoji u tome da osigura opće dobro osoba, priznavanjem i obranom njihovih temeljnih prava, promicanjem mira i javne moralnosti« (EV, br. 71.).

Drugim riječima, zadaća je civilnog zakona osigurati uređeni društveni suživot u istinskoj pravednosti te svim članovima društva osigurati poštovanje određenih osnovnih prava, koja po naravi pripadaju osobi, a među njima prvo i temeljno pravo je nepovredivo pravo na život svakog nedužnog ljudskog bića. Zakon o pobačaju tako ozakonjuje izravno ubojstvo nedužnog ljudskog bića i u potpunosti je suprotnosti s nepovredivim pravom na život kao temeljnom sastavnicom općeg dobra te istovremeno niječe jednakost svih pred zakonom. On se na taj način pokazuje kao nepravedan zakon kojemu se nismo dužni pokoravati, a nije nikada dozvoljeno niti sudjelovati u širenju mišljenja u korist takovog zakona, niti za njega glasovati. Osim toga, uvođenje nepravednog zakona često mnoge građane stavlja pred teške probleme savjesti glede suradnje u smislu dužne afirmacije osobnog prava da ne budu prisiljeni sudjelovati u moralno zlim činima. Otkazati sudjelovanje u izvršenju nepravde stoga je ne samo moralna obveza već i osnovno ljudsko pravo.

Na žalost, prema rezultatima socioreligijskih istraživanja, između 60 i 70% naših građana-vjernika smatra da je pobačaj u određenim situacijama opravdan ili da je to pravo žene na izbor, a tek ih oko 20% smatra da ga treba zakonom zabraniti. U tom smislu, neka šutnja naše mladeži na Trgu bana Josipa Jelačića pred izloženim Presvetim Oltarskim Sakramentom, razdraganost naših obitelji koji su Papi u papamobil »ubacili« svoju djecu u želji da dobiju blagoslov – vjerujem da Sveti Otac to do sada nigdje nije doživio – bude svima poticaj da izađemo iz društvene pasivnosti, nadidemo naslijeđeni mentalitet kako je vjera privatna stvar i hrabro se suočimo sa izazovima suvremenog sekularizma, hedonizma i individualizma, a nadasve poslušamo Papin poziv za čitanjem Svetoga pisma i molitvom u obitelji i na taj način podignemo razinu vjerske kulture i poznavanja vlastite vjere. ■